

dispendio, seipsum dilaudaret; ut sic inter puras creaturas esset, quae dignè eam commendaret: nisi enim ipsa seipsum dilaudaret, nulla quidem extaret, à qua pro dignitate laudaretur. Idcirco Siracides Virginem Deiparam inducit seipsum dilaudantem, & magnalia sua evulgantem toto eo cap. 24. *Sapientia laudabit animam suam*, id est, seipsum, ut suprà explicuimus. Sed rem totam comprobemus & illustremus. Perrexit præpropera festinatione Maria Verbo divino grada in domum Elizabeth: hæc Virginem ut vidit, ejus magnitudinem, & supremam dignitatem sic dilaudavit, revelante Spiritu sancto: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Beata, quæ credidisti, &c.* Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Summatum quidquid in Deipara exxiūm est, commendavit pia Virginis laudatrix Elizabetha. Imò voces illas dixeris esse Joannis Baptiste, cuius exultatio tota effusa est in Marianas laudes decantandas. Quid verò ad hæc Deigenitrix Virgo? Timuitne præ virginæ pudicitia suas laudes? expavit ad tam gloriosum tamque novum Virginis nomenclatura, à se, ut erat humilius, ad aliam Virginem verborum sensum deflebat, illam exaltando omnium penè encomiorum genere, quo postea sancti Ecclesiæ Proceres ipsam extulere. Aiebat itaque: O Virgo beneplacita, & superbenedicta! ô verè gratiosa, & in specie venerabilis! ô verè gloriose, & admirabilis! ô foemina plena, & superplena gratiarum! Tu S. Chrysostoma digna inventa es, ut in tua virginali auila Rex Regum à regalibus sedibus veniens S. Epiph. primam sibi inter filios hominum sedem eligat. Quidnam te sanctius? non Prophetæ, S. Anselm. non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Angeli, non Throni aut Dominationes, non Cherubim atq; Seraphim. Solo Deo excepto, cunctis superior exsistis. Servire huic Virginis regnare est, & se inter illius mancipia numerare, plusquam regnum. Addit ipsa Virgo apud S. Brigittam lib. 1. revelation. c. 10. Ego semper in corde meo optavi, ut viventer S. Brig. ad tempus nativitatis ejus; si forte fieri mererer ancilla indigna Matri Dei. In his & similibus votis, suspiris, & encomiis decantandis versabatur humilius Virgo, putans aliam à seipso futuram Dei genitricem. Sic eam seipsum laudantem ac depradicantem Angelus inventit. Atque hinc, ni fallor, tota turbationis causa in Virgine, dum ex Angelicis verbis perpicè agnovit, non aliam à seipso præelectam ad Matri Dei dignitatem, & totius sanctitatis fastigium, turbata est in sermone ejus. Turbata quidem est præ eximia animi demissione, quod ore videlicet proprio seipso à seipso tantoper dilaudatum animadvertis. Plane li. hoc Spiritus sancti artificium fuit; ut inter puras creaturas extaret aliqua, quæ Deiparam Mariam præ dignitate commendaret: nisi enim seipsum Virgo laudaret, nulla extaret à qua dignè posset laudari.

163 Addiderim; tantam esse Deiparæ excellentiam; ut ne ipsa quidem Virgo potuerit quidem ipsa eam nec verbis, nec cogitatione comprehendere, ac proinde nec seipsum perfectissime, ac dignissime dilaudare. Preme illa ejusdem Virginis verba: *Fecit mihi magna qui potens est.* Quænam, rogo, magna hæc, in Mariam, Dei facinora, quibus divina omnino potentia exaltata est? Non explicat, non illa exprimit. Cur non? Nonne probè noverat, se Virginem

Luc. i.

Luc. i.

Origen.

162 Contemplare Virginem sanctissimam, *In colloquio cum Angelo seipsum Virginem dilaudavit dum Dei Matrem a. etiam à se* folam in penetralibus domus suæ, cùm ad eam ingressus Gabriel Angelus est, cælestis Incarnationis nuncius. Putant ex Interpretibus non pauci, tunc illam vel orationi deditam, contemplationique, vel potius sacrarum Scripturarum lectioni incumbentem. *Omni tempore dilaudavit.* (ait Ludovicus à Saxonia 1. p. vitæ Christi Ludov. c. 2.) *contemplationi, aut orationi, aut lectioni* *Saxo.*

se dabat scripturas de adventu Christi frequenter legebat, & quidquid in scripturis de Christi incarnatione inveniebat, hoc osculando & amplexando dulciter relegebat. Simon vero Sim. Cass. Barradas addit: *Forsan eā horā illud Isaiæ vaticinium; Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, animo volvebat.*

His igitur Isaiæ verbis, quibus de fide constat, Virginem quandam, integram, & intactam Virginitatem, Christum D. concepit, & paritum, Deipara Virgo hærebat contemplando. Cùmque in eo vaticinio supprimatur tanta illius Virginis nomenclatura, à se, ut erat humilius, ad aliam Virginem verborum sensum deflebat, illam exaltando omnium penè encomiorum genere, quo postea sancti Ecclesiæ Proceres ipsam extulere. Aiebat itaque: O Virgo beneplacita, & superbenedicta! ô verè gratiosa, & in specie venerabilis! ô verè gloriose, & admirabilis! ô foemina plena, & superplena gratiarum! Tu S. Chrysostoma digna inventa es, ut in tua virginali auila Rex Regum à regalibus sedibus veniens S. Epiph. primam sibi inter filios hominum sedem eligat. Quidnam te sanctius? non Prophetæ, S. Anselm. non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Angeli, non Throni aut Dominationes, non Cherubim atq; Seraphim. Solo Deo excepto, cunctis superior exsistis. Servire huic Virginis regnare est, & se inter illius mancipia numerare, plusquam regnum. Addit ipsa Virgo apud S. Brigittam lib. 1. revelation. c. 10. Ego semper in corde meo optavi, ut viventer S. Brig. ad tempus nativitatis ejus; si forte fieri mererer ancilla indigna Matri Dei. In his & similibus votis, suspiris, & encomiis decantandis versabatur humilius Virgo, putans aliam à seipso futuram Dei genitricem. Sic eam seipsum laudantem ac depradicantem Angelus inventit. Atque hinc, ni fallor, tota turbationis causa in Virgine, dum ex Angelicis verbis perpicè agnovit, non aliam à seipso præelectam ad Matri Dei dignitatem, & totius sanctitatis fastigium, turbata est in sermone ejus. Turbata quidem est præ eximia animi demissione, quod ore videlicet proprio seipso à seipso tantoper dilaudatum animadvertis. Plane li. hoc Spiritus sancti artificium fuit; ut inter puras creaturas extaret aliqua, quæ Deiparam Mariam præ dignitate commendaret: nisi enim seipsum Virgo laudaret, nulla extaret à qua dignè posset laudari.

163 Addiderim; tantam esse Deiparæ excellentiam; ut ne ipsa quidem Virgo potuerit quidem ipsa eam nec verbis, nec cogitatione comprehendere, ac proinde nec seipsum perfectissime, ac dignissime dilaudare. Preme illa ejusdem Virginis verba: *Fecit mihi magna qui potens est.* Quænam, rogo, magna hæc, in Mariam, Dei facinora, quibus divina omnino potentia exaltata est? Non explicat, non illa exprimit. Cur non? Nonne probè noverat, se Virginem

trem, commendaret, cùm hæc anima illius sit.

165 Fundatur honorifica hæc appellatio strictissima conjunctione inter Filum, & Matrem; inter Christum, & Deiparam; quæ tanta est tamque suprema; ut scribat Arnoldus Carnotensis Abbas ser. de laud. Mariae:

Una est Maris, & Christi caro, unus spiritus (id est, una anima) una charitas. Ex natura charitatis, seu amoris inter utrumque deducit unam esse utriusque carnem, & animam.

Quòd enim major est amor, eò est major inter amantes conjunctione: cùm amor a-

mantem in dilectum transmutet; & anima aman-

tem magis sit ubi amat, quam ubi animat. Nul-

lus major amor, quam inter Christum & Dei-

param: nulla igitur strictior conjunctione quam inter utrumque. Crescit sacra hæc conju-

natio usque ad quandam identitatem, quæ conju-

nctionis sumnum fastigium est, neque ultra procedere valet. Præme S. Petri Damiani S. Damiani

verba ser. de Nativitate: Habitat in Angelis

Iesus, sed non cum Angelis, quia cum illis ejusdem non est essentia: habitat Deus in Vir-

gine, habitat cum illa, cum qua unius natu-

re habet identitatem. Quid mirum, Ma-

trem suam appellant Christus animam suam?

Amoris non vulgaris, sed divinisimi, arden-

tissimi, specialissimi, hæc vox est; vita mea

anima mea.

Cùmque B. Virgo sit vita, & anima Chri-

sti, qui est totius Ecclesiæ caput, corporis,

ac membrorum vita, & anima similiter esse

debuit: non enim nisi per Mariam vivere pos-

fumus. Mecum sunt (ait ipsa Prov. 8. 18.) Prov. 8. 18.

opus superba. Symmachus legit, vita anti-

qua. Certè vitam antiquam poteris interpre-

tari vitam, animam, seu spiraculum vitae, quod olim inspiravìt Deus in faciem Adami, Gen.

Gen. 2. 7.

2. vitam quidem naturæ, & gratiæ. Utraq;

hæc vita redintegratur per Virginem, quam

Spiraculum hominis appellat Idiotus pius, in

contemplat. B. Virg. c. 5. De qua etiam Ec-

clesiasticus noster cap. 4. 12. Sapientia filii

suis vitam inspirat. Vix dum Protoplastus A-

dam audierat gravem illam mortis sententiam à

severissimo Judice interrogatam, Pulvis ei, & in

pulverem revertaris, Genes. 3. 19. cùm ipse Gene. 3.

præ oculis habens uxorem suam, matrem pe-

rituræ stirpis; Hebam eam appellavit. Et vo-

cavit Adam nomen uxoris sua Heva. S. Hie-

ron. de quæstion. Hebraic. obliterat translationem aliam: Alia littera habet: Et vocavit

Adam nomen uxoris sue vitam. Sic etiam ha-

bent LXX. Interpretes. Quorsum hæc, ô A-

dam, nominis impositio? More damnaris; te

tuosque in pulvrem, & cinerem resolvendos

audis, & uxorem, quæ futura est mortien-

tiæ mater, vitam appellas tuam, tuorumque

Nonne opportunior esset appellatio, si mor-

tem illam appellatissimæ? Planè, ut Augustinus

loquitur; Majore quodam instinctu, & non S. August-

frustrè vocavit Adam nomen mulieris sue vi-

tam. Propheticè tune Adamum locutum, pu-

tat S. Doctor. Praenovit enim divinâ revela-

tione post primum lapsum, Christum, quatenus

Redemptorem, & Deiparam sanctissimam

quæ futura erat Christi genitrix, & mundi

vita: ut probant docti expositores ex illo

Genesis 3. 15. Inimicities ponam &c. Prae-

scibat in sua Eva præsignari ænigmatische

Eva aliam peccati expertem, longè sanctio-

rem, prioris Eva correctionem, & humani ge-

D 4

ginem esse, & Dei Matrem, humani generis reparatricem, scientiarum omnium perfectissimam, gratiæ plenissimam, Deo ipsipropi quiorem, & chariorem universæ creaturæ? Noverat planè: sed tanta, tamq; ineffabilia & inexplicabilia ea sunt, ut ne ipsa quidem omnia Virgo potuerit illa ingenio, & sermone comprehendere. Acutè hæc S. Tho-

mas addit: mas à Villanova ser. 3. de Nat. B. Virginis: *Fecit mihi magna qui potens est. Sed quam magna Nescio an ipsam valui suam comprehendere magnitudinem. Didicit à Doctore & Patre sanctissimo Augustino tomo 9. super Magnificat: Audacter prouincio, quid nec ipsa plene explicare potuit, quod capere potuit. Ut hanc Virgo comprehendere possit, à beatæ visionis claritudine erudit, & illuminari, necessum fuit: Quomodo loquitur Dionysius Richelius lib. 2. c. 8. de Praeconio, & Dignitate Virginis apud Canisium lib. 13. c. 3. Eò quid Maria veri, omnipotens Dei Mater vera facta sit, tantam gratiam plenitudinem continet, quantam nec ipsa quidem Virgo, nisi Dei completeretur essentiam, perspicere possit. O infabilem, & incomparabilem Marie dignitatem! Arcane igitur illam seipsum dilaudantem inducit Siracides noster.*

§. V I.

Virginem Matrem, animam suam appellat Christus Dominus. Dignior ille, ac locupletior Maria panegyrista.

164 **H**oc suadent verba Ecclesiastici: *Sapientia laudabit animam suam, adhuc eminentissimi Hugonis Carenfis elucidatione: Sapientia laudabit animam suam, id est, animam B. Virginis, quæ specialiter sua fuit. Animam igitur Virginis laudavit Dominus pro bonis naturalibus, & bonis gratuitis, pro carnis gubernatione, & ejus capacitate. Ut vides, Matrem suam appellat Christus animam suam. Dei anima appellatur Christus Dominus Levit. 26. 11. Non abiciet vos anima mea. Ad quæ verba Origenes Hom. 16. ad finem, scitè querit: Quid est anima Dei? namquidnam putamus, quia Deus habet animam sicut homo! Absurdum est hoc sentire de Deo. Argutè igitur responderet: Ego autem audeo, & dico, quia anima Dei Christus est. Sicut enim Verbum Dei est Christus, & Sapientia Dei, & virtus Dei, ita & anima Dei est. Haud longè diffimil ratione dicitur Deipara anima Christi, sicut Christus appellatur anima Dei. Pendebat è Cruce Dominus in ultimis constitutus; cùm in illud postremum erupit verbum: Pater, in manus tuas commando spiritum meum: id est, animam meam. Quid est, quid animam suam Christus commendet Paternis manibus? Nonne Paterno semper tenebatur, ac fovebatur amplexu totus Filius? Sequor ingeniosam, & piam S. Anselmi interpretationem, qui tom. 3. in Dialogo de Passione arbitrat, animam à Christo tunc in Paternis manus commendat, suam, id est, Matrem suam. S. Anselm.*

Luc. 23. 16. Christus in Cruce spiritum commenda-

vit in sermone Angeli.

ta Deipara in sermone Angeli.

et anima Dei est. Haud longè diffimil ratione dicitur Deipara anima Christi, sicut

Christus appellatur anima Dei. Pendebat è

Cruce Dominus in ultimis constitutus; cùm

in pulvrem eruperit verbum: Pater, in manus

tuas commando spiritum meum: id est, animam

meam. Quid est, quid animam suam

Christus commendet Paternis manibus?

Nonne Paterno semper tenebatur, ac

fovebatur amplexu totus Filius?

166 Venio ad alteram instituti nostri partem; quod scilicet dignior ac locupletior Virginis laudator sit ipse. Incarnata Dei Sapientia. Ad illam certe spectat, Matrem suam pro dignitate commendare: haec solius Christi provincia est, hoc illius opus. Ut enim S. Bernardus Senensis to. 2. fer. 51. ar. 3. cap. 1. *Tanta fuit perfectio Virginis, ut soli Deo cognoscenda reservetur.* Quod recte probat Ecclesiastici verbis cap. 1. 8. *Unus est altissimus creator omnium, &c.* *Ipsa creavit illam in spiritu sancto, & vidit & denuntiavit, & mens est.* Ad Virginem Matrem non pauci haec referunt, cuius sublimitas tanta est, totque sunt & ejus conditionis dona illi a Deo collata, ut ad Deum solummodo spectet ea pro dignitate laudare, & numerare. Quod referas Andreæ Cretensis pronuntiatum O-

And. Cret. rat. 1. de Dormit. Virginis: *Quam Dei tantum est laudare pro dignitate, qui, quas novit, rationibus, in ea fecit miracula.* Et ea item, quæ prius Vates innotuit Pf. 66. loquens de B. Virgine juxta Hesichii Homil. 1. de S. Deipara, Athanassi Epif. ad Marc. Bernardi Ser. 3. de Vigilia Nativ. Hugonis, Richelii & aliorum interpretationem. *Nunquid Sion dicit: Homo, & homo natus est in ea.* Ubi Sion est datus, & communiter explicatur: *Nunquid Sion dicit aliquis, vel quilibet, aut Sioni dicent? Eritne aliquis, qui Sionem id est, Mariam, ut par est, dilaudare valeat?* *Homo natus est in ea;* cùm homo Deus fuerit tantæ Virginis filius. Erit qui ejus maternitatem, & subinde magnalia illius dignè commendet? Certè quasi nullus extaret, nec homo, nec Angelus, qui id pro dignitate præstet, respondet: *Dominus narrabit.* Hebreum verbum *Sapar* significat numerare, supputare, referre, pronunciare. Quasi dicat: *Sotus Christus æternus, & incarnata Dei Sapientia, narrare dignè ad numerum referre, supputare, & pronunciare poterit magnalia Virginis Matri, & aliis præter illum, ea exequi non valebit.*

Fontes pro 167 Subtextit David sub Christi nomine: *Sicut latitantum omnium habitatio est in te.* S. carminibus. Hier. verit. *Et cantores quasi in choris omnes fontes mei in te.* Ubi fontes pro cantoris, seu carminibus subtiliter fatis accipiunt nonnulli. Quod ex Isaiae verbis videtur effici c. 12. 3. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & dices in illa die: Confitemini Dominum, &c.* id est, carmine perpetuo Deum de

S. Epiph.

Dignior, ac locupletior Virginis laudator Christus D.

S. Bernard.

Eccle 1. 8.

And. Cret.

Pf. 86. 5.

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334